

Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty z českých archivů. Díl I. Češi a Němci do roku 1945: úvod k edici, edd. Adrian von ARBURG – Tomáš STANĚK, Sřředokluky: Zdeněk Susa, 2010, 373 s.
ISBN 978-80-86057-66-8

Díky významnému edičnímu počínu s názvem „*Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951*“ je veřejnosti postupně předkládána rozsáhlá dokumentace k jednomu z nejdiskutovanějších období poválečných českých dějin. Autorský tým v čele se švýcarským historikem Adrianem von Arburg působícím v Brně a opavským historikem Tomášem Staňkem je sestavený především z mladších historiků, přičemž celkově se na edici podílelo na padesát osob, které prováděly rešerše ve více než šedesáti archívech České republiky. Edice má zpřístupnit na 3000 archivních dokumentů a zhruba 1000 článků z dobového tisku. Publikační plán je rozvržen do osmi svazků, z nichž zatím vyšel úvodní I. díl, 1. a 3. svazek II. dílu a do konce letošního roku by měl vyjít 2. svazek II. dílu. Jednotlivé svazky edice (kromě úvodního) doplňuje příložený CD-ROM s aplikací umožňující prohlížet celý obsah tištěných svazků v elektronické podobě spolu s dalšími dokumenty, pro které v tištěné publikaci již nebylo místo. Navíc je tak k dispozici i fulltextové vyhledávání, možnost vlastních komentářů apod. Samotná aplikace je mimoto průběžně aktualizována a doplňována. V té souvislosti je nutno rovněž upozornit na webovú stránku projektu www.vnppc.cz.

Zmíněný I. díl neobsahuje žádné archivní prameny, ale tvoří jej soubor textů poskytující jakýsi vstup do problematiky. Zařazuje poválečné události do mnohem širšího kontextu a nastiňuje i metodologická východiska. Jelikož je tento svazek nejprodávánější, vznikla již potřeba jeho dotisku. Obsahově je rozdělen na několik částí: Vedle úvodního oddílu obecně charakterizujícího celé dílo tvoří jeho jádro dva vnitřně členěné výkladové oddíly. První z nich nazvaný „*Historické předpoklady*“ se skládá ze dvou studií, z nichž první objasňuje územně správní vývoj i klíčové demografické změny v českých zemích od konce první Československé republiky až do poloviny 50. let 20. stol. Druhá studie s názvem „*Češi a Němci do konce druhé světové války*“ shrnuje profilující tendence historického vývoje již od poloviny 19. století do dubna 1945. Jelikož bývají právě tyto širší souvislosti při hodnocení odsunu, resp. vyhnání mnohdy opomíjeny, je právě tato část knihy tou nejpoutavější a nejvíce podnětnou i pro širší veřejnost, která bezpochyby ocení takovýto výstižný nástin dějů, jež předcházely výslednému transferu německého obyvatelstva za hranice republiky. Jen na okraj uvedme, že vzhledem k stále politické aktualnosti tématu autoři v edici užívají termín „vysídlení“, který vhodně pojali jako ideální kompromis mezi pojmy „odsun“ a „vyhnání“. Studie o zhruba 150 stranách je vnitřně chronologicky a tematicky členěna na tyto podkapitoly: *Multietnická společnost v éře novodobého nacionalismu (1848–1938)*, *Československo v krizovém roce 1938*, *Druhá Česko-slovenská republika*, *Okupované pohraničí*, *Protectorát Čechy a Morava a nacistická okupační politika*, *Geneze a prosazení odsunového plánu*. Jmenované podkapitoly jsou rovněž dále velmi přehledně a logicky členěny, takže poskytují čtenáři snadnou orientaci v textu, za každou podkapitolou je navíc uveden seznam doporučené literatury. Další část knihy tvoří oddíl s názvem „*Metodická východiska*“, v němž autoři shrnují dosavadní stav výzkumu a společenské relevance tematiky, pramennou základnu a způsob výběru dokumentů, stanovené ediční zásady a objasňují použitou terminologii. Kniha je vybavena podrobným poznámkovým aparátem, součástí je rovněž seznam zkratek, soupis citované literatury a pramenů, univerzální seznam archivů a fondů, mapové přílohy a doprovodné, převážně dosud ještě nezveřejněné fotografie v textu.

Edice včetně úvodního svazku rozšiřuje současné pohledy na problematiku mimo jiné snahou reflektovat osudy všech skupin obyvatel žijících v českém pohraničí. Autoři totiž k tématu nepřistupovali etnicky, nýbrž teritoriálně s tím, že jejich motivem bylo nepředpojaté, ideologicky nezatížené poznání. Edici lze hodnotit jako skutečně potřebný vědecký přínos k společensky významné látce, kterou bohužel stále provází poněkud jednostranná interpretace. Cílem autorů je proto také i realizace německojazyčného vydání edice.

Branislav Dorko

Státní politika vůči polské menšině na Těšinsku v letech 1945–1949. Výběrová edice dokumentů, ed. Jiří FRIEDL, Bibliotheca Tessinensis V, Series Bohemica 3, Praha – Český Těšín: Historický ústav Akademie věd České republiky, Kongres Poláků v České republice – Dokumentační centrum 2011, 623 s.

ISBN 978-80-7286-194-1

ISBN 978-80-87381-08-3